

بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

علی کلانتری^۱
سید موسی محمدی^{۲*}
علیرضا بهروزنیا^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۶/۳۰

چکیده

قابلیت مقایسه صورتهای مالی برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ چرا که تصمیمات سرمایه گذاری و اعتباردهی آن ها مستلزم ارزیابی فرصت های پیش روی است و بدون وجود اطلاعات حسابداری قابل مقایسه، تصمیم گیری های استفاده کنندگان دشوار و تقریباً غیرممکن به نظر می رسد. در این پژوهش سعی شده است رابطه بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گیرد. پس از طراحی شاخصهای ارزیابی متغیرها، اطلاعات معاملات انجام شده در دوره پژوهشی پنج ساله ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ از سازمان بورس اوراق بهادار و نرم افزار ره آورد نوین و سایت Codal.ir جمع آوری گردید. نمونه آماری مشتمل بر ۲۲۳ شرکت می باشد که با روش حذف سیستماتیک انتخاب شده است که در مجموع ۱۱۱۵ سال - شرکت بودند. در این تحقیق برای بررسی فرضیات پژوهش از رگرسیون خطی و همبستگی استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات تحقیق از نرم افزار Eviews استفاده شده است. آنچه در جمع بندی و نتیجه گیری کلی آزمون فرضیه تحقیق می توان عنوان کرد، این است که بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج به دست آمده در این پژوهش با مستندات اشاره شده در چارچوب نظری تحقیق و ادبیات مالی مطابقت دارد.

واژگان کلیدی

قابلیت مقایسه صورتهای مالی، ساختار سررسید بدهی، بورس اوراق بهادار.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پروفیسور حسابداری، تفرش، ایران. (aaali2020t@gmail.com)

^۲ استادیار گروه حسابداری و مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پروفیسور حسابداری، تفرش، ایران. (*نویسنده مسئول: mohamadi_moosa@yahoo.com)

^۳ مربی گروه حسابداری و مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پروفیسور حسابداری، تفرش، ایران. (alirezabehrooznia@gmail.com)

۱. مقدمه

از آنجا که گزارش های مالی ابزاری برای افشای اطلاعات مالی قابل اعتماد و قابل اتکاست که در دسترس عموم قرار می گیرد، در صورت به هنگام بودن می تواند از طریق کاهش اطلاعات خصوصی و محرمانه باعث کاهش احتمال گزینش نادرست توسط سرمایه گزاران شود. افشای اطلاعات با در دسترس کردن اطلاعات داخلی شرکت موجبات کاهش عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و سرمایه گذاران را فراهم می آورد لذا توجه به ویژگی های کیفی اطلاعات افشا شده از قبیل قابلیت مقایسه و ثبات رویه حسابداری نیز اهمیت زیادی دارد. استفاده کنندگان از صورت های مالی به طور مستمر اطلاعات مالی شرکت های مختلف را با یکدیگر مقایسه می کنند. در سیستم های حسابداری یکسان، قابلیت مقایسه بالاتر حسابداری برخاسته از همگونی بیشتر در انتخاب ها و برآوردهای حسابداری است. حتی اگر استفاده کنندگان از صورتهای مالی به طور کامل رفتارهای زیرکانه حسابداری شرکت را تشخیص دهند، ارزیابی مناسب از قابلیت مقایسه حسابداری بین شرکت ها دشوار خواهد بود. سرمایه گذاران باید درک کنند که چگونه انتخاب های حسابداری شرکت و خط مشی های مختلف و متعدد شرکت به خروجی های صورت های مالی منتهی می شود و سپس بتوانند همه این انتخاب ها و برآوردها را در بین شرکت های مشابه مقایسه کنند. تصمیمات اقتصادی شامل انتخاب از بین راهکارهای مختلف بوده و چنین تصمیمات اقتصادی از قبیل سرمایه گذاری، اعتباردهی و... نمی تواند بدون داشتن اطلاعات قابل مقایسه صورت گیرد (هیات استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۸۰)؛ بنابراین تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری قابلیت مقایسه را بعنوان یکی از ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری مشخص نموده که تخصیص منابع را تسهیل نموده و باعث اطمینان سرمایه گذاران می گردد (کمیسیون بورس اوراق بهادار، ۲۰۰۰). بیانیه مفاهیم حسابداری مالی شماره ۸ نیز بیان می دارد در صورتی که اطلاعات یک واحد گزارشگر با اطلاعات سایر واحدهای گزارشگر و همچنین اطلاعات سایر دوره های زمانی واحد گزارشگر قابل مقایسه باشند، سودمندی آنها افزایش می یابد (هیات استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰).

مطالعات تجربی بی شماری در زمینه ساختار سرمایه تا کنون در سراسر دنیا از دهه ۱۹۶۰ انجام شده است، اما شاخه جدیدی از ساختار سرمایه یعنی ساختار سررسید بدهی شرکت هنوز به اندازه کافی مورد توجه قرار نگرفته است (کای، ۲۰۰۸). مطالعات تجربی در مورد عوامل تاثیرگذار بر ساختار سررسید بدهی شرکتها در اواسط دهه ۱۹۹۰ با مطالعات بی شماری در این حوزه آغاز شد. آنها نشان دادند که عوامل موثری مانند اندازه واحد اقتصادی، نرخ اوراق قرضه و فرصتهای رشد شرکتها بر ساختار سررسید بدهی تاثیر می گذارد. البته ادبیات مرتبط با انتخاب گزینه های بدهی و سرمایه نیز در نهایت به مطالعات مربوط به ساختار سررسید بدهی ختم می شوند که پژوهش های قدیمی تری را معرفی می کنند؛ مثلا مرتون با فرض بازارهای کارای کامل، نشان داد که ساختار سررسید بدهی شرکت بر ارزش شرکت تاثیری ندارد. اینکه چرا شرکت ها هم از بدهی کوتاه مدت و هم بلندمدت در ساختار خود استفاده می کنند، توسط بازار سرمایه تاکنون درک نشده است (آنتونیو، ۲۰۰۶). مطالعات در این حوزه همچنان ادامه دارد. ساختار سررسید بدهی برای شرکتها بسیار با اهمیت است، زیرا انتخاب ترکیب نامناسبی از ساختار سرمایه می تواند سبب ناکافی بودن نقدینگی برای پروژه های دارای ارزش فعلی خالص مثبت شود. از سوی دیگر، بر اساس تئوری علامت دهی شرکت هایی که کمتر یا بیشتر از ارزش واقعی خود ارزیابی شده اند. برای علامت دهی به بازار اقدام به ایجاد بدهی های بلندمدت یا کوتاه مدت برای ارزشیابی بیشتر یا کمتر از واقعشان می کنند؛ به عبارت دیگر انتخاب سررسید بدهی ممکن است بعنوان یک علامت از طرف شرکت به بازار باشد، هرچه شرکت بدهی های کوتاه مدت استقراض کند، توسط اعتباردهندگان کوتاه مدت بیشتر مورد نظارت

عملکردی می باشد، زیرا دوره های تمدید بدهی، کوتاه مدت است. فاما (۱۹۹۰) بیان نمود که ساختار سررسید بدهی شرکت انگیزه فراهم کردن اطلاعات، نظارت، تضمین ها و تعهدات مربوط به قراردادها را معکس می سازد؛ بنابراین بیشتر مطالعات از منظر مالی به این حوزه پرداخته اند و تاثیر عوامل اقتصادی بر تصمیم گیری پیرامون ساختار بهینه بدهی های شرکت بررسی نشده است.

اکنون با توجه به مطالب ارائه شده و همچنین نبود تحقیق جامعی در خصوص بررسی رابطه قابلیت مقایسه صورتهای مالی با ساختار سررسید بدهی، از این رو هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد؛ بنابراین سوال اصلی که این تحقیق با آن روبه رو هست این است که " آیا بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟"

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

قابلیت مقایسه صورتهای مالی

بر اساس مفاهیم نظری گزارشگری مالی، قابلیت مقایسه جزء ویژگی های کیفی اطلاعات سودمند است. مطابق این ویژگی، استفاده کنندگان صورتهای مالی باید بتوانند این گزارشها را طی دوره های مختلف مقایسه کنند تا بتوانند روند تغییرات در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری را تشخیص دهند. آنان همچنین باید بتوانند صورتهای مالی واحدهای تجاری مختلف را با یکدیگر مقایسه کرده تا وضعیت و عملکرد مالی آنها را نسبت به یکدیگر بسنجند. بدین ترتیب ضرورت دارد اثرات معاملات و سایر رویدادهای مشابه در داخل واحد تجاری و در طول زمان برای آن واحد تجاری با ثبات رویه اندازه گیری و ارائه شود و بین واحدهای تجاری مختلف نیز هماهنگی رویه در باب اندازه گیری و ارائه موضوعات مشابه رعایت گردد (هیئت تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۷۶). با وجود این ویژگی استفاده کنندگان می توانند شرکت های مختلف را با هم مقایسه نموده و از طریق مقایسه ارزش فعلی شرکتها و میزان ریسک آنها اقدام به تصمیم گیری های مالی نمایند (انگلبرگ و همکاران، ۲۰۱۷).

ساختار سررسید بدهی شرکت

این نسبت از تقسیم کل بدهی کوتاه مدت شرکت بر کل بدهی ها حاصل می شود (فانگ و گودوین، ۲۰۱۳). یکی از نظریاتی که مرتبط با ساختار سررسید بدهی ها است مسأله اطلاعات متقارن است که به فرضیه های علامت دهی نقدینگی منتهی می شود. نظریه علامت دهی بر این مبنا است که انتشار بدهی کوتاه مدت علامت مثبتی از مخاطره اعتباری کم شرکت است. هم چنین شرکت هایی که سطح ارزش فعلی آن ها کم تر از ارزش واقعی شان است و بدهی کوتاه مدت را ترجیح می دهند تا ارزش اعتباری خود را نشان دهند. در حالی که شرکت هایی که کیفیت پایینی دارند متمایل به بدهی بلندمدت هستند چون در حالتی که هزینه مبادلات مثبت است نمی توانند از عهده بدهی بلندمدت برآیند. به گونه ای کلی هر چه نرخ بندی های اعتباری به صرف مخاطره پایین تر منتهی می شود، سررسید رابطه معکوس قوی تری با کیفیت شرکت خواهد داشت.

۲-۱. پیشینه پژوهش

ترانگ دو (۲۰۲۰)، طی تحقیقی به بررسی " رابطه بین ساختار سررسید بدهی و قابلیت مقایسه صورتهای مالی پرداخت. نتایج این طور نشان داد که صورت مالی مقایسه ای است که برای جایگزینی در مورد بدهی کوتاه مدت به عنوان یک ساز و کار حاکمیت شرکتی به کار بسته می شود.

محمدی و همکاران (2020)، طی تحقیقی به بررسی "تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر کیفیت گزارشگری مالی و قیمت گذاری اقلام تعهدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. نتایج نشان داد که قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر معناداری دارد، اما بر قیمت گذاری اقلام تعهدی تاثیر معناداری ندارد.

چن و جیانژین گونگ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به بررسی " تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر کیفیت گزارشگری مالی و قیمت گذاری اقلام تعهدی " پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که قابلیت مقایسه دوره قبل به کیفیت بالای گزارشگری مالی بستگی دارد. همچنین قابلیت مقایسه همبستگی مثبتی با دقت پیشبینی های مدیریت دارد. علاوه بر این زمانی که قابلیت مقایسه دوره قبل بالاتر است اقلام تعهدی اختیاری دوره جاری همبستگی مثبت کمتری با بازده دوره کنونی دارد و نیز همبستگی منفی کمتری با بازده آینده دارند.

سهن و همکاران (۲۰۱۶) به این موضوع پرداختند که با افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری، مدیریت سود واقعی و مبتنی بر اقلام تعهدی چه تغییری خواهند کرد؟ نتایج و یافته های پژوهش نشان می دهد که با افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری یک شرکت با شرکت دیگر، مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری کاهش یافته ولی مدیریت سود واقعی افزایش می یابد.

۳. روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر، رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون، تعیین می نماید. علاوه بر این، در حوزه مطالعات پس رویدادی (استفاده از اطلاعات گذشته) قرار می گیرد و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورتهای مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر اطلاعات واقعی است که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل تعمیم خواهد بود.

۳-۱. جامعه مطالعاتی و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش تعداد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۸ می باشد که برابر ۸۱۰ شرکت بوده است.

پیش فرض ها:

- ۱- تعداد شرکت هایی که اطلاعات مالی آنها ناقص است. (۲۹۳)
- ۲- تعداد شرکتهایی که دوره مالی آنها تغییر کرده است. (۸)
- ۳- به دلیل ماهیت متفاوت درآمدها و هزینه ها، تعداد شرکت هایی که سرمایه گذار بوده اند (۲۸)
- ۴- تعداد شرکتهایی که جزو صنایع بانکی و بیمه هستند. (۳۹)

۵- به منظور همگن شدن نمونه آماری، تعداد شرکت های که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی شود (۲۱۹)

۲۲۳

جمع جامعه مورد مطالعه:

بنابراین با توجه به موارد بند ۱ الی ۵ تعداد ۲۲۳ شرکت به عنوان نمونه تحقیق و با روش حذف سیستماتیک انتخاب شدند و برای هر متغیر این پژوهش تعداد ۱۱۱۵ داده-سال، جهت آزمون فرضیه های آماری محاسبه شده است.

۲-۳. مدل تحقیق

در تحقیق حاضر با توجه به سوال اصلی تحقیق که عبارت است از اینکه آیا بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت رابطه معناداری وجود دارد؟، فرضیه زیر طراحی شده است:

بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

مدل رگرسیونی:

$$CDM_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 ACCTCOMP_{it-1} + \gamma_2 OPCYCLE_{it-1} + \gamma_3 INSTIT_{it-1} \quad (1)$$

$$+ \gamma_4 BIGN_{it} + \gamma_5 SIZE_{it} + \gamma_6 BTM_{it} + \gamma_7 ROA_{it} + \gamma_8 LEV_{it} + \gamma_9 \Delta REV_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن:

$ACCTCOMP_{it-1}$ = کیفیت گزارشگری مالی (مستقل)

CDM_{it} = قیمت گذاری ارقام تعهدی (وابسته)

$OPCYCLE_{it-1}$ = چرخه عملیاتی شرکت (کنترلی)

$INSTIT_{it-1}$ = مالکیت نهادی (کنترلی)

$BIGN_{it}$ = اندازه موسسه حسابرسی (کنترلی)

$SIZE_{it}$ = اندازه شرکت (کنترلی)

BTM_{it} = نسبت ارزش دفتری به بازار (کنترلی)

ROA_{it} = بازده دارایی ها (کنترلی)

LEV_{it} = اهرم مالی (کنترلی)

ΔREV_{it} = تغییرات درآمد فروش (کنترلی)

ε_{it} = خطای مدل

۳-۳. شیوه اندازه گیری متغیرهای پژوهش

$ACCTCOMP_{it-1}$ = قابلیت مقایسه صورتهای مالی (مستقل)

در این پژوهش برای اندازه گیری قابلیت مقایسه صورتهای مالی از معیار قابلیت مقایسه حسابداری که توسط دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) ارائه شده است استفاده می گردد. برای تعیین معیار قابلیت مقایسه در شرکتها در صورتی که

استانداردهای حسابداری یکسان باشند، دی فرانکو و همکاران از مقایسه خروجی سیستم حسابداری و شاخص اقتصادی شرکت استفاده می کنند. اگر سیستم های حسابداری بین دو شرکت یکسان باشد خروجی های سیستم حسابداری با شاخص اقتصادی شرکت مشابه خواهند بود. آنها بازده سهام را به عنوان شاخص اقتصادی شرکت و سود حسابداری را به عنوان خروجی سیستم حسابداری در نظر گرفته اند. طبق روش دی فرانکو و همکاران برای ایجاد مقیاس سال-شرکت قابلیت مقایسه، در گام نخست اقدام به تخمین مدل زیر می شود:

$$EARNINGS_{it} = \alpha_0 + \beta_1 RETURN_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

که در آن:

$EARNINGS_{it}$ = سودآوری شرکت i در سال t که برابر است با نسبت سود خالص به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام.

$RETURN_{it}$ = بازده سهام شرکت i در سال t که برابر است با تفاضل ارزش بازار هر سهم در پایان سال t و پایان سال $t-1$ به علاوه سود نقدی هر سهم در سال t ، تقسیم بر ارزش بازار هر سهم در سال $t-1$.

پس از تخمین مدل فوق، مقادیر α_0 و β_1 محاسبه می گردند و با استفاده از معادله زیر، سود مورد انتظار شرکت i در سال t برآورد می گردد:

$$E(EARNINGS)_{it} = \alpha'_0 + \beta'_1 RETURN_{it} \quad (3)$$

سپس با استفاده از فرمول زیر در سطح هر صنعت، قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری شرکت i در سال t به دست می آید:

$$COMPARABILITY_{it} = -\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |E(EARNINGS)_{it} - E(EARNINGS)_{ijt}| \quad (4)$$

که در آن:

n = تعداد شرکت های صنعت.

$E(EARNINGS)_{it}$ = سود مورد انتظار شرکت i در سال t .

$E(EARNINGS)_{ijt}$ = میانگین سود مورد انتظار شرکت ها در صنعت j در سال t .

هرچه مقدار $COMPARABILITY_{it}$ بیشتر باشد، به معنای قابلیت مقایسه بیشتر اطلاعات حسابداری شرکت است.

CDM_{it} = ساختار سررسید بدهی شرکت (وابسته)

این نسبت از تقسیم کل بدهی های کوتاه مدت بر کل بدهی ها حاصل می شود (فانگ و گودوین، ۲۰۱۳؛ حاجیها و اخلاقی، ۱۳۹۱).

متغیرهای کنترلی

$OPCYCLE_{it-1}$ = چرخه عملیاتی شرکت عبارتست از میانگین حسابهای دریافتی تقسیم بر فروش بعلاوه میانگین

موجودی کالا تقسیم بر بهای تمام شده کالای فروش رفته ضرب در ۳۶۵ (گونگ و همکاران، ۲۰۰۹).

$INSTIT_{it-1}$ = مالکیت نهادی شرکت i در سال $t-1$ که برابر است با نسبت سهام تحت تملک بانکها و بیمهها، هلدینگها، شرکت های سرمایه گذاری، صندوق بازنشستگی، شرکت تامین سرمایه و صندوق های سرمایه گذاری، سازمانها و نهادهای دولتی و شرکت های دولتی به کل سهام منتشره شرکت (ادیبی و مرادی، ۱۳۹۶)

$BIGN_{it}$ = اندازه موسسه حسابرسی شرکت i در سال t که اگر موسسه حسابرسی کننده سازمان حسابرسی باشد این متغیر برابر یک قرار می گیرد و در غیر این صورت برابر صفر است (ادیبی و مرادی، ۱۳۹۶).

$SIZE_{it}$ = برابر است با اندازه شرکت i در سال t که برابر است با لگاریتم طبیعی کل دارایی ها (ادیبی و مرادی، ۱۳۹۶).

BTM_{it} = این متغیر شاخصی برای سنجش فرصت های رشد شرکت و معادل لگاریتم طبیعی نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام در پایان سال مالی است (گونگ و همکاران، ۲۰۰۹).

ROA_{it} = بازده دارایی های شرکت i در سال t که برابر است با نسبت سود خالص به دارایی ها (ادیبی و مرادی، ۱۳۹۶).

LEV_{it} = اهرم مالی شرکت i در سال t که برابر است با نسبت بدهی ها به دارایی ها (ادیبی و مرادی، ۱۳۹۶).

ΔREV_{it} = برابر است با تغییرات درآمد فروش شرکت i بین سالهای t و $t-1$ (آقایی و همکاران، ۱۳۹۷).

۳-۴. روش جمع آوری داده ها

روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق روش کتابخانه ای است. مباحث تئوریک پژوهش از مسیر مطالعه منابع، نشریات؛ منابع داخلی و خارجی موجود در کتابها و استفاده از اینترنت جمع آوری شده است. جمع آوری اطلاعات با استفاده از اطلاعات اولیه شرکتها بوده است؛ یعنی اطلاعات و داده های مورد نیاز تحقیق کلاً از روش کتابخانه ای، با استفاده از نرم افزار ره آوردنویس و با مراجعه به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و مطالعه صورتهای مالی اساسی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سالهای ۱۳۹۳-۱۳۹۸ بدست آمده اند. در این باره علاوه بر مطالعه صورتهای مالی اساسی، اطلاعات مربوط به صورتهای مالی از سایت اطلاعاتی بورس مورد استفاده قرار گرفته است.

۳-۵. روش تجزیه و تحلیل داده ها

داده های اولیه تحقیق پس از استخراج در قالب نرم افزار اکسل مورد دسته بندی و مرتب سازی قرار می گیرد و در نهایت تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیات تحقیق با استفاده از نرم افزار ۱۰ EVIEWS انجام می شود.

۴. یافته های پژوهش

۴-۱. شاخص های توصیفی متغیرها

قبل از این که به آزمون فرضیه پژوهش پرداخته شود، متغیرهای پژوهش به صورت خلاصه در جدول شماره ۱ مورد بررسی قرار می گیرد.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی شرکت‌ها

تغییرات درآمد فروش	اهرم مالی	بازده دارایی‌ها	نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام	اندازه شرکت	اندازه موسسه حسابرسی	مالکیت نهادی	چرخه عملیاتی	قابلیت مقایسه حسابداری	ساختار سررسید بدهی	
Δ Revenue	Leverage	Return on Assets	Book to Market	Size	BigN	Institutional Ownership	Operation Cycle	Accounting Comparability	Corporate debt maturity	
0.157510	0.595338	0.110185	-0.909207	14.47602	20.193758	0.645778	275.4782	-0.901154	0.886708	میانگین
0.116670	0.591460	0.074670	-0.869410	14.30811	10.000000	0.728000	237.4098	-0.524491	0.927007	میانه
1.327290	1.363410	0.710340	0.357600	18.53460	1.000000	0.978900	1310.818	-0.033025	0.999782	ماکسیمم
-0.494770	0.167120	-0.377050	-2.314940	11.45159	0.000000	0.011100	41.24753	-9.195744	0.474395	مینیمم
0.316998	0.188944	0.152426	0.557130	1.404143	30.395499	0.276551	175.6455	1.216502	0.110822	انحراف معیار
0.831284	0.216496	1.374785	-0.157848	0.479918	1.549644	-0.775610	1.660634	-3.511505	-1.503463	چولگی
4.022252	3.119191	5.866320	2.496651	3.160145	3.401396	2.333732	7.694438	17.72795	4.941031	کشیدگی

جدول 1 دربردارنده اصلی‌ترین شاخص‌های مرکزی و پراکندگی است. میانگین که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع بوده و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست، برای متغیر ساختار سررسید بدهی برابر ۰٫۸۸۶۷۰۸ است. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی می‌باشد که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد و نشان می‌دهد که نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند همچنین یکسان بودن مقدار میانگین و میانه نشان دهنده نرمال بودن این متغیر می‌باشد که برای متغیر ساختار سررسید بدهی برابر ۰٫۹۲۷۰۰۷ است. شاخص‌های پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده‌ها از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. انحراف معیار یکی از مهم‌ترین شاخص‌های پراکندگی است که برای متغیر ساختار سررسید بدهی برابر ۰٫۱۱۰۸۲۲ می‌باشد. میزان عدم تقارن منحنی فراوانی را چولگی می‌نامند. اگر ضریب چولگی صفر باشد، جامعه کاملاً متقارن است و چنانچه این ضریب مثبت باشد، چولگی به راست و اگر ضریب منفی باشد چولگی به چپ دارد. مقدار ضریب چولگی برای ساختار سررسید بدهی منفی می‌باشد که نشان می‌دهد چوله به چپ می‌باشند. شاخص پراکندگی میزان کشیدگی یا پخی منحنی فراوانی نسبت به منحنی نرمال استاندارد را برجستگی یا کشیدگی می‌نامند. اگر کشیدگی حدود صفر باشد، یعنی منحنی فراوانی از لحاظ کشیدگی وضع متعادل و نرمالی دارد، اگر این مقدار مثبت باشد منحنی برجسته و اگر منفی باشد منحنی پهن می‌باشد. در این پژوهش برای تمام متغیرها کشیدگی مثبت می‌باشد.

۴-۲. بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

در این پژوهش با استفاده از آزمون جارک - برا نرمال بودن متغیر وابسته آزمون شده است. از آن جایی که نرمال بودن متغیر وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های الگو می‌انجامد، لازم است قبل از برازش الگو، نرمال بودن آن کنترل شود.

جدول ۲. بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	آزمون جارتک - برا	سطح معنی داری
ساختار سررسید بدهی	۴۱۰/۴۲۸۱	۰/۰۰۰۰۰۰
قابلیت مقایسه حسابداری	۸۵۳۰/۶۱۶	۰/۰۰۰۰۰۰
چرخه عملیاتی	۲۹۴/۴۴۸۶	۰/۰۰۰۰۰۰
مالکیت نهادی	۷۸/۴۷۷۷۱	۰/۰۰۰۰۰۰
اندازه موسسه حسابرسی	۳۱۰/۵۴۳۷	۰/۰۰۰۰۰۰
اندازه شرکت	۹/۶۵۱۴۰۸	۰/۰۰۰۸۰۲۱
نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام	۱۲/۰۳۲۱۴	۰/۰۰۰۲۴۳۹
نرخ بازده دارایی ها	۲۴۸/۱۷۵۸	۰/۰۰۰۰۰۰
اهرم مالی	۱۸/۳۲۶۹۱	۰/۰۰۰۱۰۵
نرخ تغییرات درآمد فروش	۶۳/۹۱۱۴۶	۰/۰۰۰۰۰۰

براساس مقادیر ارائه شده در جدول شماره ۲ از آنجایی که مقدار سطح معناداری متغیر ساختار سررسید بدهی کمتر از ۵ درصد است، بنابراین نرمال نبودن متغیر تایید می شود؛ بنابراین متغیر ساختار سررسید بدهی از توزیع نرمال برخوردار نمیباشد اما طبق قضیه حد مرکزی اگر تعداد داده ها زیاد باشد (بالای ۳۰ داده)، توزیع داده ها نرمال است و می توانیم از آزمون های پارامتریک استفاده کنیم.

۳-۴. آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

قبل از تخمین الگو لازم است مانایی (پایانی) متغیرها مورد بررسی قرار بگیرد. یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و ضرایب خودهمبستگی آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدا زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس آن تغییری نکند، در آن صورت متغیر ماناست و در غیر این صورت متغیر، نامانا خواهد بود. در پژوهش حاضر برای تشخیص مانایی از آزمون ADF فیشر استفاده شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نتیجه	تفاضل مرتبه		آماره ADF فیشر	متغیرها
	اول	سطح معنی داری		
I(0)		۰/۰۰۰۰	1537/80	Corporate Debt Maturity ساختار سررسید بدهی شرکت
I(0)		0/0000	1647/36	Accounting Comparability قابلیت مقایسه حسابداری
I(0)		۰/۰۲۰۵	۴۵۳/۴۸۰	Operation Cycle چرخه عملیاتی
I(0)		۰/۰۰۰۰	۶۶۹/۱۸۱	Institutional Ownership مالکیت نهادی
I(0)		۰/۰۰۰۰	۸۹۶/۶۲۵	Size اندازه شرکت
I(0)		۰/۰۰۰۱	۴۴۵/۴۱۲	Book To Market Value نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام

I(1)	۰/۰۰۰۰	۰/۸۹۶۳	۳۷۴/۳۱۴	Return On Assets	نرخ بازده دارایی ها
I(0)		۰/۰۰۰۰	۵۴۱/۴۹۱	Leverage	اهرم مالی
I(0)		۰/۰۰۰۰	۵۳۰/۲۲۵	Δ Revenue	نرخ تغییرات در آمد فروش

همان‌طور که ملاحظه می‌شود سطح معنی داری آزمون ریشه واحد در همه متغیرها غیر از بازده دارایی‌ها کمتر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد که از مرتبه صفر I(0) و در سطح مانا هستند این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ ثابت بوده است و متغیر بازده دارایی‌ها با یک بار تفاضل گیری پایا میشود. این متغیر انباشته از مرتبه یک یا I(1) خواهد بود. در نتیجه استفاده از این متغیر در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

۴-۴. آزمون‌های تشخیصی در داده‌های ترکیبی

برای تعیین روش تخمین، آزمون F لیمر و هاسمن برای مدل کلی انجام شده است. نتایج آزمون به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۴. نتایج آزمون F لیمر و هاسمن

نتیجه	سطح معنی داری	آزمون هاسمن	نتیجه	سطح معنی داری	آزمون اف لیمر	مدل اصلی
اثرات ثابت	0/0000	50/552853	تابلویی	0/0000	۷/۱۸۳۳۴۵	

همان‌طور که ملاحظه می‌شود آزمون F لیمر نشان می‌دهد مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵ درصد باشد یا به عبارت دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵ درصد است، برای تخمین الگو از روش داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد. با توجه به نتایج بدست آمده، روش داده‌های تابلویی برای مدل‌های کلی پذیرفته شده است. از طرفی آزمون هاسمن نشان می‌دهد مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵ درصد باشد، اثرات تصادفی و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵ درصد است، اثرات ثابت خواهد بود. با توجه به نتایج بدست آمده اثرات این مدل ثابت می‌باشد.

۴-۵. خلاصه تجزیه و تحلیل فرضیه

بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

جهت اظهار نظر در باره فرضیه، مدل زیر تعریف می‌گردد:

$$\begin{aligned}
 CDM_{it} = & \gamma_0 + \gamma_1 ACCTCOMP_{it-1} + \gamma_2 OPCYCLE_{it-1} + \gamma_3 INSTIT_{it-1} \\
 & + \gamma_4 BIGN_{it} + \gamma_5 SIZE_{it} + \gamma_6 BTM_{it} + \gamma_7 ROA_{it} + \gamma_8 LEV_{it} \\
 & + \gamma_9 \Delta REV_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned}
 \tag{1}$$

جدول ۵. خلاصه نتایج الگوی فرضیه با استفاده از روش پانل دیتا طی سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب	متغیرها	
مثبت	0.0000	4.546215	0.186980	0.850051	γ_0	عرض از مبدأ
بی معنی	0.5807	0.552615	0.002488	0.001375	Accounting Comparability	قابلیت مقایسه حسابداری
مثبت	0.0050	2.819753	3.73E-05	0.000105	Operation Cycle	چرخه عملیاتی
بی معنی	0.6562	0.445469	0.018708	0.008334	Institutional Ownership	مالکیت نهادی
بی معنی	0.4340	0.782847	0.016211	0.012691	BIGN	اندازه موسسه حسابرسی
بی معنی	0.9315	-0.086052	0.012474	-0.001073	Size	اندازه شرکت
بی معنی	0.3566	-0.922707	0.006473	-0.005973	Book To Market Value	نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام
بی معنی	0.8075	-0.243807	0.029755	-0.007255	Return On Assets	بازده دارایی ها
بی معنی	0.4192	0.808353	0.029976	0.024231	Leverage	اهرم مالی
بی معنی	0.1186	-1.563086	0.009991	-0.015616	Δ Revenue	تغییرات درآمد فروش
7.456351		آماره F		0.729509		ضریب تعیین
0/000000		سطح معناداری		0.631672		ضریب تعیین تعدیل شده
		۱,۵۹۷۶۲۱		دوربین واتسون		

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و چرخه عملیاتی کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد و احتمال آماره t برای متغیرهای قابلیت مقایسه صورتهای مالی، اندازه شرکت، مالکیت نهادی، اندازه موسسه حسابرسی، نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام، بازده دارایی ها، اهرم مالی و تغییرات درآمد فروش بیشتر از ۵٪ است. از این رو ضریب برآوردی متغیرهای فوق از لحاظ آماری معنی دار نمی باشد؛ بنابراین با اطمینان ۹۵٪ این متغیرها در مدل رگرسیونی بی معنی می باشند. ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهندگی متغیر مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۶۳٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. با توجه به فرضیه چون متغیر قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری مدل معنی دار نمی باشد بنابراین فرض H1 رد می شود یعنی بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

۵. بحث و نتیجه گیری

" بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد."

با توجه به آزمونها و تحلیل هایی که از راه رگرسیون و همبستگی انجام شد و بر اساس نتایج حاصل از بررسی فرضیه به این نتیجه رسیدیم که بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت رابطه معناداری وجود ندارد، لذا این فرضیه در حالت کلی رد می شود. نمازی و همکاران (۱۳۹۶)، طی تحقیقی به بررسی " تأثیر ساختار سررسید بدهی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی " پرداختند. نتایج اینطور رقم خورد که بین ساختار سررسید بدهی و مدیریت سود بر

مبنای اقلام تعهدی ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد و همچنین بین ساختار سررسید بدهی و مدیریت سود بر مبنای اقلام تعهدی در شرکت های با اعتبار بالا نسبت به شرکت های با اعتبار پایین ارتباط معنی دار قوی تری وجود دارد که از پاره ای جهات با نتایج پژوهش حاضر در یک راستا می باشد.

۱-۵. پیشنهادات کاربردی

با توجه به نتایج حاصل از بررسی فرضیه اصلی، بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی شرکت رابطه معنادار وجود ندارد؛ بنابراین سرمایه گذاران در بورس توجه داشته باشند؛ که قابلیت مقایسه صورتهای مالی شرکت، مبحثی نامرتبط با ساختار سررسید بدهی شرکت می باشد، از این رو پیشنهاد می شود، کتابچه هایی به منظور آگاه کردن سرمایه گذاران در بورس، در رابطه با اهمیت قابلیت مقایسه صورتهای مالی و اجزای آن منتشر شود، برگزاری دوره های آموزشی نیز در این رابطه می تواند مفید واقع شود. به دست اندرکاران تهیه و تدوین مبانی نظری گزارشگری مالی استانداردهای حسابداری مالی نیز توصیه می شود نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه را مدنظر قرار داده و ویژگی های قابلیت مقایسه صورتهای مالی و ساختار سررسید بدهی را در بازار سرمایه کشور تعیین نمایند.

۲-۵. پیشنهاداتی برای پژوهش های آتی

۱. با توجه به اینکه شرکتهای حاضر در یک صنعت به دلیل داشتن موقعیت و سهم بازار متفاوت الزاماً متحمل شدت رقابت یکسانی نیستند، به طوریکه شرکت های پیشگام معمولاً با رقابت کمتری در مقایسه با سایر رقبا (شرکت های پیرو) مواجه اند، انجام تحقیق حاضر به تفکیک شرکتهای پیشگام و پیرو و مقایسه آن با نتایج صنعت می تواند موضوع تحقیق دیگری باشد.

۲. برای افزایش روایی نتایج این قبیل تحقیقات در تحقیقات بعدی می توان از نمونه بزرگتری استفاده کرد.
۳. با توجه به اینکه در این مورد تحقیق های جامعی در کشور صورت نگرفته است، پیشنهاد می گردد که این تحقیق در بازه زمانی بیشتری (بلندمدت) بررسی و آزمون شود.

۳-۵. محدودیت های تحقیق

در تمام تحقیقاتی که صورت می گیرد، محدودیت ها جزء لاینفک تحقیق هستند؛ زیرا همین محدودیت ها هستند که زمینه را برای تحقیقات آتی و جدید فراهم می سازد. این تحقیق نیز از این قاعده مستثنی نبود.

۱. انتخاب شرکت های نمونه از بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تسری نتایج به شرکت های غیر بورس را غیر ممکن کرده است.

۲. وجود نوسانات قیمت و تورم در سال های اخیر عامل دیگری است بر روی نتیجه پژوهش اثرگذار بوده است.

۳. با توجه به اینکه نمونه آماری در این تحقیق براساس صنعت انتخاب نگردیده است، ممکن است نتایج این تحقیق در صنایع مختلف متفاوت باشد.

۴. درباره ی این تحقیق عوامل دیگری از جمله عوام کلان اقتصادی و سیاسی و تورش های رفتاری سرمایه گذاران حقیقی وجود دارد که از دسترس محقق خارج بوده است، این عوامل می توانند بر نتایج تحقیق اثرگذار باشند؛ لکن اثر این عوامل در این تحقیق در نظر گرفته نشده است.

۶. منابع و مآخذ

۱. ادیبی، شیرین و مرادی، زهرا، (۱۳۹۶)، "بررسی تاثیر قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری بر مدیریت سود"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند.
۲. آقائی، کریم، عبدالرحیمیان، محمدحسین، فلاح تفتی، محمدعلی، (۱۳۹۷)، "تاثیر گذاری کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت مالی و نگهداشت وجه نقد"، کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته ای در مدیریت و مهندسی، دانشگاه تهران، موسسه پژوهشی مدیریت مدبر.
۳. حاجیها، زهره، حسنعلی، اخلاقی و رساییان، امیر، (۱۳۹۱)، "بررسی عوامل موثر بر ساختار سررسید بدهی بر اساس برخی متغیرهای کلان اقتصادی"، فصلنامه حسابداری مدیریت، ۶، ۱۷، ۱۴۶-۱۲۳.
۴. نمازی، محمد، حاجیها، زهره و چناری بوکت، حسن، (۱۳۹۶)، "تأثیر ساختار سررسید بدهی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی"، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، ۹، ۳۴، ۳۰-۱.
۵. هیئت تدوین استانداردهای حسابداری، (۱۳۷۶)، مبانی نظری حسابداری و گزارشگری در ایران، تهران، سازمان حسابرسی.
4. Antoniou, A., Y. Guney, and K. Paudyal; 2006, "The determinants of corporate debt maturity structure: evidence from France, Germany and the UK", *European Financial Management*, 12(2), p.161-94.
5. Cai, Kailan, Fairchild, Richard and Yilmaz Guney; 2008, "Debt Maturity Structure of Chinese Companies", *Pacific-Basin Finance Journal*, 16, p. 268-297.
6. Chen, A., Jianxin Gong, J., (2019), "Accounting comparability, Financial reporting quality and pricing of accruals", *Journal of Advances in accounting*.
7. De Franco, G. Kothari, S.P. and Verdi. R., (2011), "The benefits of financial statement comparability". *Journal of Accounting Research*, 49 (4): 895-931.
8. Do, Trangt, (2020), "Financial statement comparability and corporate debt maturity", *Finance Research Letters*, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101693>.
9. Engelberg, J., A. Ozoguz, and S. Wang. (2017). Know Thy Neighbor: Industry Clusters, Information Spillovers and Market Efficiency. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* (Forthcoming).
10. Fama, E. F; 1990, "Contract costs and financing decisions", *Journal of Business* 63, S71-S91.
11. Financial Accounting Standards Board (FASB), (1980), *Qualitative Characteristics of Accounting Information, Statement of Financial Accounting Concepts (SFAC) No. 2*, Norwalk, CT: FASB. Available at: <http://www.fasb.org/pdf/con2.pdf>
12. Financial Accounting Standards Board (FASB), (۲۰۰۰), *Conceptual Framework for Financial Reporting, Statement of Financial Accounting Concepts (SFAC), No. 8*.
13. Simon KKK King., John Goodwinw, (201۷) "Short-Term Debt Maturity, Monitoring and Accruals-Based Earnings Management", *Journal of Contemporary Accounting & Economics* 9, PP.67-82.
14. Tarkhorani, Ali, Mohammadi, Moosa, Askari, Maysam, (2020), "Investigating the Effect of the Comparability of Financial Statements on the Financial Reporting Quality and the Pricing of Accruals in Companies Accepted in the Tehran Stock Exchange", *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 3, 2, 393-380.

Investigating the Relationship between Comparability of Financial Statements and Corporate Debt Maturity of Companies listed on the Tehran Stock Exchange

Ali Kalantari¹
Moosa Mohammadi^{*2}
Alireza Behrooznia³

Date of Receipt: 2021/08/23 Date of Issue: 2021/09/21

Abstract

The comparability of financial statements is very important for investors and creditors, because their investment and credits decisions require an assessment of the opportunities ahead and without comparable accounting information, user`s decisions seem difficult and almost impossible. In this study, an attempt has been made to examine the relationship between comparability of financial statements and corporate debt maturity in TSE. After designing the variables evaluation indicators, trading information conducted during the five-year research period from 1394 to 1398 From the Stock Exchange Organization and the software of Rahvard novin and Codal site was collected. The statistical sample consists of 223 companies that have been selected by the systematic removal method that were 1115 company - year overall. In this research, linear regression and correlation have been used to investigate the research hypotheses. Eviews software has been used to analyze the data and test the research hypotheses. What can be considered in total summing up and conclusion of the study hypotheses is that there is no significant relationship between the comparability of financial statements and the debt maturity structure of companies listed on the Tehran Stock Exchange. The results achieved in this study corresponded to the documents mentioned in the theoretical framework and financial literature.

Keyword

Comparability of Financial Statements, Corporate Debt Maturity, Tehran Stoke Exchanges

1. Master Student of Accounting, Islamic Azad University Professor Hesabi Branch, Tafresh, Iran (aaali2020t@gmail.com).
2. Department of Accounting and Managment, Islamic Azad University Professor Hesabi Branch, Tafresh, Iran (*Corresponding Author: mohamadi_moosa@yahoo.com).
3. Department of Accounting and Managment, Islamic Azad University Professor Hesabi Branch, Tafresh, Iran (alirezabehrooznia@gmail.com).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی